

Bliv siddende

af Peter V. Legarth

lohse

Indhold

9	Åbning
13	Herkomst
13	Sygeplejerske
16	Pebersvend
19	Ingen tid at spille
21	Støbeske
21	Debut
24	Barnsben
32	Evangelisk rigdom
35	Proklamation
38	Det daglige kald
43	Mission
44	Forældre
47	Barneliv
51	Bedstevener
53	Skolepligt
59	Konfirmation og Cubakrise
62	Fritid
65	Årstider og uventet besøg
67	Teltpælene rykkes op

69	Unge år
69	Kirkelige vilkår
71	Fodsløbende iver
74	Lejre
74	Min sjove far
76	Ungdomsliv
80	Skoleskift
81	Statsskole
83	Den eneste ene
85	Gennembrud
90	Aspirant
90	Logi hos frk. Andersen
91	Aarhus KFS
97	Uddannelse
99	Teologi
105	En ikke-kristen præsteuddannelse?
119	Kollektiv
120	Studenterpolitik
123	Vielse
126	Ansættelse
129	Gellerup
130	På prædikestol
132	Voldsomme hændelser
136	En misforståelse
141	Udlændighed
142	Bjergbestigning
143	Laurentii-kirken

146	Ingen danskere på denne bussen!
146	Är din pappa dansk?
149	Profession
150	Den dødsdømte biskop
153	Grobund
153	Det var ikke mig, der gjorde det
157	Kirkelighed
163	Fakultetet
177	Møder og foredrag
178	Konferencer
180	Studieophold
181	Verden omkring os
186	Bliv siddende
187	Kalvekastningsdiplom ved cowboy-universitetet
192	På vej
192	Svært at være pessimist på Menighedsfakultetet
203	Hverdag
216	Politik
219	At være kristen
222	Møder og bøger
223	Interesseret privatperson
225	På udebane
228	Udsyn
229	Skygger der forsvinder
231	En skæbnetime
233	Tungsind og melankoli
239	Mirakel Legarth

242	Trosbekendelsen – rent abracadabra
245	Paradigmeskifte
256	Bedre sent end aldrig
257	Københavnsk provinsialisme
261	... til Livet
261	At rejse og komme hjem
265	Dagligdagen og dens ualmindeligheder
282	Torvedag
291	Produktion
293	Deadline

Åbning

Det er en risikabel affære at skrive sine erindringer. Man udleverer sig selv på godt og ondt. Der bliver usminket fortalt om dage med smil og glæde, men også om dage med vrede eller bedrøvelse. Det er et vovestykke at smide masken og blotlægge sit ansigt. At skrive en selvbiografi er at bevæge sig ud af den trygge komfortzone. Sådan oplever jeg det.

Hvad jeg har skrevet, er udtryk for min erindring. Når man erindrer en begivenhed og ikke blot husker den, genoplever man nogle tildragelser og sætter dem ind i en sammenhæng i livet og tilværelsen. Sådan kan man i det mindste skelne mellem *at huske* og *at erindre*. Jeg baserer fremstillingen på min egen erindring, og al erfaring tilsiger, at man med tiden blander begivenheder sammen, dramatiserer eller underbetoner. Det er naturligvis også tilfældet med det, jeg skriver. Men ved at vælge en mere eller mindre dokumentarisk form har jeg tilstræbt, at fremstillingen ikke i alt for høj grad bliver fortegnet og fantasifuld.

Jeg forsøger at være personlig uden at være privat. Det private er den helt individuelle erfaring, som sådan set ikke kommer andre ved. Det er anderledes med det personlige; det indgår i den kollektive erfaring, og det er sådan, vi som regel husker tilbage. Vi husker en række begivenheder og livssituationer, som vi har fælles med andre. Det vil ofte være et vanskeligt og individuelt skøn, når

der skal sondres mellem det private og det personlige. Andre vil givetvis trække grænsen på en anden måde, end jeg har gjort, men den overordnede målsætning er at fremstille virkeligheden, sådan som jeg har oplevet den.

Jeg er gået nogenlunde kronologisk til værks. Fremstillingen er inddelt i perioder, der indrammes af vigtige begivenheder i mit og familiens liv. Fra 1982 er der stort set tale om perioder på en halv snes år. Den samlende overskrift er: *Bliv siddende*. Mangt og meget kan blokere, når man har sat sig et mål. Vi er ikke herrer over vores liv, og vores visioner og drømme må ofte justeres eller korrigeres. Måske må vi begynde helt forfra, men det rækker ikke ved, at vi må sætte os nogle mål og så at sige blive siddende. Desuden: Når tilværelsen byder på mange fristende overspringshandlinger, kan der være behov for en vis trodsighed: *Bliv siddende!* Et andet aspekt af bogens titel skal også nævnes. Idealet er ikke at have travlt. Stress er ikke et mål at stræbe efter. Stilhed og eftertænk-somhed er derimod påkrævet for et indholdsrigt liv. Jesus siger i fortællingen om Martha og Maria, at det er nødvendigt at blive siddende ved hans fødder.

Det er en kendsgerning, at vi ikke kan forstå vores egen historie uden at se den i sammenhæng med vigtige historiske begivenheder i Danmark og langt på vej også på globalt plan. Det enkelte menneskes historie er vævet tæt sammen med andres historie. Jeg har derfor bestræbt mig på i et begrænset omfang at inddrage nogle af de politiske begivenheder, som kom til at præge min og andres hverdag.

Et spørgsmål presser sig på: Kan mit liv være så interessant, at andre vil have udbytte af at læse om det? Det kan virke som et

selvoptaget projekt, noget navlepilleri, som ikke angår andre end ens nærmeste. Og dog ved jeg, at jeg ikke har været hovedperson. Jeg holder meget af titlen på en erindringsbog af Jan Lindhardt: *En biperson i mit liv*. Pointen for Jan Lindhardt er, at Gud er på førstepladsen; på andenpladsen er medmennesket, og så må man som menneske erkende, at man kun har tredjepladsen i sit eget liv. Men det er jo også flot at vinde en bronzemedalje ved OL! Det kan lyde som fromme klicheer eller falsk beskedenhed, men det er et vilkår for det at være menneske, i hvert fald et kristent menneske.

Jeg er skruet sådan sammen, at begivenheder, som jeg har taget del i, for mig ikke er afsluttede og fordøjede, førend jeg har skrevet om dem. Jeg ville ønske, at mine forældre havde skrevet om deres liv. Hvor ville det have været dyrebart at vide meget mere om deres barndom og ungdom og om deres virke i det hele taget. Hvilket indtryk havde de af de begivenheder, som jeg omtaler i denne bog? Men de skrev ikke, og sammen med dem gik erindringerne derom i graven.

Til slut vil jeg takke dem, der har hjulpet mig med saglig og sproglig korrektur og rettelsesforslag. Mange har øvet en stor indsats. Jeg vil især takke min datter Maria, som med sin konstruktive kritik har ydet et ekstraordinært bidrag. Bogen havde ikke været den samme uden den hjælp, som jeg har fået.

Min kære og dyrebare hustru Ruth har gennem hele livet været en uvurderlig støtte for mig. Kun fordi hun har stået ved min side, har det været muligt at skrive denne bog. Hun har alle dage været en aldrig svigtende ægtefælle. Hun har været min redning i mangfoldige situationer, ja, hun har ved en bestemt lejlighed reddet mit

liv. Jeg kan gøre Grundtvigs ord til mine: »Ja, det er gammen – at leve sammen – når ja og amen – er kærlighed.«

Jeg har benyttet nogle forkortelser

MF =Menighedsfakultetet

DBI=Dansk Bibel Institut

GT=Gammel Testamente

NT=Ny Testamente

Herkomst

Bordplanen skulle gerne gå op. I august 1947 var der bryllup på gården Søholm i Kolindsund midt på Djursland. Der ville komme mange gæster, og kortene skulle blandes rigtigt. Bruden havde en fætter på sin fars side. Hans navn var Henning Hugger Legarth. Han var netop blevet ordineret til hjælpepræst i Ørum, få kilometer fra Kolindsund. Han var ugift og et lidt ubeskrevet blad på egnen, selvom han havde ikke færre end tre onkler boende på gårde i Kolindsund. Bruden havde en kusine på sin mors side. Hun stammede fra nabogården Sivested Odde og hed Birthe Vester Petersen, en smuk ung sygeplejerske, ansat på Aarhus Kommunehospital. Også hun var ugift.

Den snedige plan var at lade de to sidde til bords sammen ved brylluppet på Søholm. Det kunne jo være, at lynet slog ned, og de fandt melodien. Planen blev kronet med held. Der gik kun fire måneder. Så var de forlovet med hinanden, og et halvt år efter forlovelsen stod brylluppet på Sivested Odde.

Sygeplejerske

Birthe Vester Petersen voksede op i et harmonisk og trygt miljø på Sivested Odde, hvor avl af græsfrø var en vigtig indtægtskilde. Familien havde en nær tilknytning til kirken i Tøstrup, og Birthe kom med sine forældre i missionshuset i Sivested. Hun blev

Kærlighed ved første blik ved bryllupsfesten i august 1947.

uddannet sygeplejerske i Aarhus. Her kom hun blandt andet i domkirken, hvor man skulle komme i god tid, hvis man ville have en siddeplads, når stiftsprovst Kai Jensen prædikede.

Birthe havde stærke rødder på Mols. Hendes far, Peter Petersen stammede ganske vist fra Hinge nær Kjellerup nord for Silkeborg; han var ud af en gårdmandsfamilie, men hendes mor, Ingeborg Vester, var en ægte molbo. Ingeborgs far Kristian Wester havde et stort handelstalant. I sine unge dage havde han ganske vist bragt sig selv og sin unge familie i økonomisk og menneskeligt uføre. I byen Kejlstrup havde han i muntert lag ikke været bleg for at

svinge et bæger og sætte penge på højkant i den tids gambling. Det gik hårdt ud over den lille familie, og han satte selv en brat stopper for sin livsførelse ved sammen med sin familie at flytte og flygte ca. 8 km østpå til Krakær.

Her levede familien kummerligt og nøjsomt. Men så skete det helt uventede. Der blev sendt penge til Kristian Wester fra familiemedlemmer, der havde bosat sig i Utah i USA. Baggrunden var, at Kristians far var afgang ved døden i 1880'erne. Enken blev mormon, og de fleste af børnene fulgte samme vej. En efter en rejste de af sted til Utah. Kun to af børnene, Rasmus og Kristian, tilsluttede sig ikke mormon-bevægelsen og rejste ikke over til det forjættede land ved Rocky Mountains. Men nu dukkede der en postanvisning op fra familien i Draper ved Salt Lake City. Kristian Westers held rygtedes hurtigt på Mols. Nu kunne han igen låne penge.

En anden epokegørende begivenhed var, at Axel Busch blev præst i Feldballe i 1888. Pastor Busch var en markant sognepræst, der ikke lagde fingrene imellem, når han skildrede syndens virkelighed, men kaldet til omvendelse og tro var også et umiskendeligt træk i hans prædikener. Der kom vækkelse på egnen. Kristians kone, Ane Dorthea, travede den lange vej fra Krakær til Feldballe for at lytte til Buschs prædikener, og selvom Kristian slog sig i tøjrret, endte det med, at også han blev omvendt, og dermed begyndte en ny fase i familiens hverdag.

Der kom styr på tingene. Kristian slog sig på handel med ejendomme og kvæg. Han købte og solgte i ét væk. Det gik strygende, og det endte med, at han i en periode kom i besiddelse af Mølle-

rup gods nær Feldballe. Samtidig blev han en central skikkelse i Indre Missions arbejde på egnen. Der blev holdt møder på Møllerup. Der blev bygget et missionshus i Kejlstrup og senere også i Feldballe. Linjerne blev trukket klart op. Enten var man med, eller også var man ikke med. Man kunne ikke forholde sig neutralt til vækkelsen.

Kristian blev en holden mand, og han spillede en afgørende rolle, da tre af hans døtre blev gårdmandskoner på store gårde i den vestlige ende af Kolindsund. I folkemunde fik området den muntre betegnelse *Vester-havet!* En af de nævnte døtre var Ingeborg Vester. Sammen med sin mand Peter havnede hun på Sivested Odde. Ingeborg og Peter fik fire børn, to sønner og to døtre. Det var en af døtrene, der skulle giftes den 5. juni 1948. Birthe var 26 år gammel, da hun stod brud.

Pebersvend

Henning Hugger Legarth var i studietiden på en rejse til Palæstina. Han sejlede fra Hamburg med en kuldamper, men rejsen blev en skuffelse for ham. Den gav ham ikke den åndelige oplevelse, som han havde set frem til. De bibelske steder var skæmmet af de mange kirker. Sådan oplevede han det. Han var af nogle i familien blevet bedt om at tage våde varer med hjem. Det gjorde han, men deres skuffelse var stor, da han medbragte vand fra Jordanfloden i stedet for spirituosa!

Henning stammede fra Helsingør. Hans far Johannes Legarth var en driftig købmand med en blomstrende virksomhed på Axeltorv midt i byen. Johannes Legarth var ikke indfødt sjæl-

lænder, men opvokset på Glibstrupgård ved Andst nær Vamdrup. Han var søn af Johan Legarth, som ejede denne gård indtil 1897. Johan Legarth blev senere indremissionær i Rønde og i Grenaa.

Henning Legarth blev født i 1912. Han var eventyrlysten og drillesyg og lidt af en spasmer. Han kom i KFUM, blandt andre sammen med den senere så navnkundige hofmarskal Hans Sølvhøj. I 1931 blev Henning student fra Helsingør højere Almenskole, og han påbegyndte straks teologi-studiet i København. Han havde et kald til at blive præst.

I studietiden deltog han i det kristelige studentearbejde. Han kom hermed på rejser til de nordiske lande i forbindelse med de årlige studentermøder, og her stiftede han venskaber for livet, først og fremmest med nordmanden Georg Johnsen, som blev en så nær ven, at vi hjemme kaldte ham *onkel Georg*.

Henning studerede teologi for at blive præst. De teologiske diskussioner kunne nok være interessante, men de måtte for ham ikke forplumre det, der var selve målet: at stå i evangeliets tjeneste. Hvis teologien mistede præcis den bærende idé, mistede den sin dybere mening. Så ville teologien blive en ligegyldig vidtløftighed for særligt interesserede, i værste fald en afsporing.

Det teologiske studium blev ikke nogen dans på roser for den unge Henning, som senere blev min far. Han måtte afbryde studiet i 7-8 år. Jeg fik at vide, at det skyldtes en ubehandlet hjerne-rystelse fra gymnasietiden. Men jeg blev lang tid efter min fars død klar over, at han i de år også led af en depression, men det voldte ham åbenbart kvaler at fortælle os om den tabuiserede sygdom. Det magtede han desværre ikke. Han var i sygdomsperioden

landbrugsmedhjælper og måtte affinde sig med en kummerlig tilværelse.

På mirakuløs vis blev han helbredt for sin sygdom. Han fortalte siden om det til en god ven, indremissionæren Johan Hansen. Henning havde set en annonce for et møde i en frikirke. Ved mødet blev deltagerne inviteret til at gå frem til forbøn, hvis de led af en sygdom. Henning tog mod til sig og gik frem. Under forbønnen oplevede han en pludselig helbredelse. Som et lyn fra en klar himmel følte det, som om en tung byrde blev fjernet fra ham. Han tog hjem på sit værelse, og nu kunne han igen læse. Ja, han blev i den grad opslugt af læsningen, at han blev ved til den lyse morgen. Det blev et vendepunkt for ham. Han tog igen fat på studierne. Oplevelsen fik også på en anden måde en blivende betydning for ham. Livet igennem var han sig bevidst, at Gud er en levende virkelighed, som kan gribe ind med tegn og undere akkurat som for 2000 år siden. Underet er en virkelighed; for Gud er en virkelighed.

Han fik sin embedseksamen i 1947, og allerede i juni samme år blev han indstillet til embedet som hjælpepræst i den lille by Ørum på Djursland, og han bosatte sig i en lille lejlighed midt i byen. Han kunne ansættes som hjælpepræst, fordi pastor Tolsgaard i Ørum var formand for Sudanmissionen og havde behov for en hjælpepræst. Der var ikke tale om et officielt embede. Det betød også, at lønnen var derefter. Man måtte som teolog tage til takke med det, der bød sig. Der var stor arbejdsløshed blandt teologer i efterkrigsårene.

Indre Missions stifter, Vilhelm Beck, havde været sognepræst

i Ørum fra 1866 til 1874. Det blev et virke, som satte sig spor i byen. I dag kan man på kirkegården gøre den iagttagelse, at rigtig mange gravsten har skriftsteder indgraveret. Det er en god tradition, som man ofte ser på egne, hvor vækkelsen har haft gennemslagskraft.

Ingen tid at spille

Som sagt: Det endte med amoriner i luften mellem hjælpepræsten og sygeplejersken. Ingen af dem var ganske unge, og det gik stærkt med forlovelse og bryllup. Forud for brylluppet kom Birthe i lære som præstekone hos pastor Vriborg i Vivild i en lille måneds tid. Pudsigt nok endte hun selv som præstekone i Vivild 15-16 år senere.

Birthe og Henning blev viet i Tøstrup Kirke. Der var stil over brylluppet. Kvinderne havde lange selskabskjoler på, og mændene mødte op i kjole og hvidt og med høj sort hat. Bryllupsfesten blev afviklet hos Birthes forældre på gården Sivested Odde, hvor middagen stod i maskinhuset, der blev pyntet op til fest. Det blev et stort gilde med 170 bryllupsgæster, og det fremgår af et foto, at køkken- og serveringspersonalet udgjorde 28 personer. Det skulle fejres på behørig vis, at Birthe og Henning blev gift.

Der var ingen tvivl om, at Jesu navn skulle være alfa og omega i det ægteskab, som fulgte.

Jesu dyrebare navn,
vor forløsnings morgenrøde,
Paradisets førstegrøde,

bange sjæles hvilestavn,
troens stærke sejersfane,
håbets rette ankergrund,
vær vort lys på livets bane,
vær vort liv i dødens stund!

Brorson

Støbeske

Det unge par bosatte sig i Ørum, og her blev jeg født den 20. april 1949. Jeg kan i min fars embeds-kalender for 20. april se, at han den dag havde bryllup kl. 15 i Ginnerup Kirke, og om aftenen var der konfirmandfest. Jeg ved ikke, hvordan han har klaret det, men jeg ved, at fødslen varede 48 timer. Han har ikke siddet og ventet i al den tid. Tålmodighed var på ingen måde hans stærke side.

Jeg blev døbt i Ørum Kirke på mine forældres ét års bryllupsdag. Min mor havde i dagens anledning sin brudekjole på, men naturligvis uden slæb. Jeg blev døbt af min egen far og blev opkaldt efter min morfar, og jeg kan uden at overdrive sige, at jeg en tid kom til at spille en særlig rolle for ham af den enkle grund, at jeg var det første drengebarn blandt børnebørnene. Der var en vrimmel af kusiner, men ingen fætre.

Mor opgav arbejdet som sygeplejerske, da hun blev gift. Sådan var kutymen. At være præstekone var et fuldtidsjob, og det lå uden for horisonten, at hun skulle have et selvstændigt arbejde ved siden af. Gennem alle årene, hvor far levede, stod hun for husførelsen og var hjemmegående. Jeg er ikke i tvivl om, at det bidrog til, at vi børn fik en tryk og omsorgsfuld barndom.

Debut

Årene i Ørum blev en lykkelig tid for den lille familie. Min far elskede at være præst, og mor og far fik mange venner i Ørum-Gin-

nerup og talte med stor respekt og hengivenhed om årene i de sogne. Nogle bevarede de kontakten med livet igennem.

Det var en stor fordel, at der kun var en halv snes kilometer til Sivested Odde. Mors tilknytning til hjemmet var stor. Mine forældre gik altid stille med dørene, når det gjaldt de økonomiske forhold, men jeg er ikke i tvivl om, at min mormor og morfar gav dem en økonomisk håndsækning, men som sagt: Det var ikke noget, der blev snakket om.

Min far havde tidligere arvet et vist beløb, men mange af de penge gav han bort. Situationen var blandt andet den, at en ung mand kom til tro ved en vækkelse på Mors i efterkrigsårene. Johan Hansen var på det tidspunkt indremissionær i Karby på Mors. Den unge mand opsøgte Johan Hansen og fortalte, at han havde fået et kald til at uddanne sig til præst. Men de finansielle forhold spændte ben for ham; han havde ikke råd. De blev enige om at sætte en annonce i Kristeligt Dagblad, hvor de efterlyste støtte til en ung mand, der gerne ville i gang med teologien. En teologistuderende, Henning Legarth, reagerede på annoncen. Han ville gerne hjælpe den unge mand, og sådan blev det.

Far var hjælpepræst. Han prædikede dermed ikke hver søndag i Ørum-Ginnerup. Slet ikke. Han prædikede dog stort set hver søndag, men meget ofte i Glesborg, hvor han ifølge kirkeministeriets ansættelsesbrev skulle bistå. Han prædikede desuden i andre kirker på egnen. Hans hjerteanliggende var at nå de unge med evangeliet.

Men tiden til opbrud nærmede sig. I august 1950 var det afskedens time. De unge i Ørum fremsagde ved afskedsfesten en prolog, hvor det blandt andet hed:

For hyggelige Stunder og fortrolig Snak
vi hermed vil bringe Pastor Legarth vor hjerteligste Tak.
Allermest Tak for de gode Stunder,
naar vi sammen i Ordet grunder.
Tak at du lærte os, hvor Kampen skal staa
gennem Stilhed og Bønnen vi Kraften skal faa.